

Raken is gemeenzamer en drukt vaak een bijgedachte van toorn uit, vooral in een vragende zin :

Wat raakt mij dat?

In ontkennde zin is het zelfs plat :

Dat raakt u niet.

Aanbelangen wordt alleen gebruikt in de 3^e persoon enkele vout van de teg. tijd, na de woorden *wat, zoveel* en *zover*.

Wat mij aanbelangt. Zoveel hem aanbelangt.

Het is iets deftiger dan *aangaan* en *betreffen*, en drukt meer uit, dat iemands belang of voordeel met de zaak gemoeid is.

37. AANGAAN, LEVEN MAKEN.

Aangaan heeft vooral betrekking op het schreeuwen of geluid maken, en wordt meestal gezegd van kinderen.

Leven maken duidt op allerlei heftige geraasmakende bewegingen en wordt zowel voor personen als voor zaken gebruikt.

Beide werkwoorden behoren tot de gemeenzame taal.

38. AANGAAN, SLUITEN, TREFFEN.

Een overeenkomst beginnen, waaruit bepaalde verplichtingen ontstaan.

Treffen is het vaststellen der voorwaarden.

Aangaan is het aanvaarden der verplichting.

Sluiten is het tot stand brengen der overeenkomst.

Treffen en sluiten worden alleen gezegd van een wederzijdse verbintenis, een overeenkomst, verbond, verdrag of vrede, niet van een eenzijdige verplichting of schuld.

Een vergelijk treffen. De vrede is getroffen.

Een weddenschap aangaan. Zulk een verbintenis moet men niet aangaan.

Een wapenstilstand sluiten. Een contract sluiten.

39. AANGAAN, SLUITEN, VOLTREKKEN.

Een huwelijk kan men *aangaan, sluiten, voltrekken*.

Aangaan heeft betrekking op de vrijwillige verbintenis van de persoon, die in het huwelijk treedt.

Sluiten ziet meer op de echt als burgerlijke of kerkelijke handeling met haar wettige gevolgen; **voltrekken** op de echt als feestelijke plechtigheid.

40. AANGAANDE, BETREFFENDE, NOPENS, OMTRENT.

Al deze woorden drukken de betrekking uit van denkbeelden en oordelen, of hunne uiting, tot personen of zaken, die hiervan het voorwerp zijn. Er bestaat geen wezenlijk verschil in betekenis, doch in de hedendaagse omgangstaal wordt *aangaande* nog weinig gebruikt, wel echter in de schrijftaal. Het kan altijd door een van de drie andere woorden vervangen worden.

Omtrent is de meest gewone uitdrukking.

Nopens is deftiger en enigszins stijf.

41. AANGEBOREN, INGESCHAPEN.

Beide woorden geven te kennen, dat iets van de natuur is verkregen, in tegenstelling met hetgeen eigen is geworden door omstandigheden of door tijd en gewoonte.

Aangeboren kan alleen gezegd worden van mensen en dieren, en is dus enger van omvang dan **ingeschapen**, dat toepasselijk is op al het geschapene, dus ook op planten en delfstoffen.

Wreedheid is de tiger aangeboren.

De leugen is hem ingeschapen. Door een ingeschapen zucht tot zelfbehoud.

42. AANGEDAAN, AANGETAST, AANGESTOKEN, BESMET.

Deze vier woorden geven te kennen dat een ziektestof zich op een deel van het lichaam of op het geheel gevestigd heeft.

Aangedaan duidt aan, dat het slechts in lichte graad is; het is dus zwakker dan **aangetast**.

Aangestoken wordt gezegd van de besmetting door een ernstige ziekte; het duidt vooral op het bederf van het bloed, dat hiervan het gevolg is. Het wordt ook van vruchten gezegd, om te kennen te geven dat het verrottingsproces van de ene vrucht op de andere is overgegaan.

Besmet wordt gebruikt om aan te duiden dat een ziektestof zich aan een ander lichaam heeft medegedeeld; het kan ook betekenen, dat levenloze voorwerpen ziektestof bevatten.

Zijn lever is aangedaan. Men vreest voor zijn leven, de hersenen zijn aangedaan. Het weder doet zijn longen aan.

Die ziekte heeft hem geweldig aangetast. Hij is door tyfus aangetast. Hoeveel runderen zijn er door de veeziekte aangetast?

Zijn zoontje, dat de kinkhoest had, heeft haar kinderen aangestoken. Ge moet om de besmetting thuisblijven; ge zoudt anderen aansteken. Al die abrikozen zijn aangestoken.

Zij vreesde, dat misschien haar huis zou besmet worden door de een of andere ziekte. De burgemeester is bevoegd besmette voorwerpen te doen ontsmetten.

43. AANGEDAAN, BEWOGEN, GETROFFEN, GESCHOKT, GEROERD, ONTROERD, ONTZET.

Aangedaan is het meer algemene woord; het drukt uit, dat men onder de invloed is van een sterk gevoel van vreugde, weemoed of droefheid, waardoor de zenuwen geprikkeld zijn.

Bewogen heeft meer betrekking op het innerlijk gevoel en het gemoed.

Getroffen en **geschokt** drukken de gemoeds- en geestestoestand uit, die het gevolg is van een onaangename aandoening. *Geschokt* is echter sterker dan *getroffen*.

Geroerd duidt vooral op de innerlijke aandoening en veronderstelt een teder gevoel.

Ontroerd en **ontzet** geven een hevige gemoedsbeweging te kennen. Bij *ontzet* is deze het gevolg van schrik over het vernomene; bij *ontroerd* is zij teweeggebracht hetzij door een verblijdende, hetzij door een bedroevende omstandigheid.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

